

Sygn. akt III AUa 297/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Anna Polak SSA Jolanta Hawryszko (spr.)
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2013 r. w Szczecinie

sprawy M. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. z dnia 5 stycznia 2012r. w sprawie VIU 1580/11, o podjęcie wypłaty emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 20 marca 2013 r. sygn. akt VI U 1310/12

oddala apelację.

SSA Anna Polak SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. akt III AUa 297/13

UZASADNIENIE

M. S. 23 listopada 2012 r. złożyła skargę o wznowienia postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z 5 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1580/11 oddalającym odwołanie od decyzji, którą zawieszono wypłatę emerytury; jako podstawę wskazała orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K2/12 i wniosowała o uchylenie zaskarżonej decyzji oraz wypłatę świadczeń z odsetkami.

Organ rentowy wniósł o oddalenie skargi o wznowienie postępowania w części dotyczącej podjęcia wypłaty emerytury przed 22 listopada 2012 r.

Wyrokiem z 20 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z 5 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1580/11 oraz decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z 7 października 2011 r. znak (...) w ten sposób, że wypłata emerytury M. S. nie ulega wstrzymaniu (punkt I wyroku) oraz przekazał wniosek ubezpieczonej o przyznanie odsetek Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w G. do rozpoznania (punkt II wyroku).

Sąd Okręgowy ustalił, że M. S., zatrudniona w Starostwie Powiatowym w M., nabyła prawo do emerytury od (...). Decyzją z 7.10.2011r. organ rentowy wstrzymał od 1.10.2011 r. wypłatę emerytury na podstawie art. 103 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS (w związku z nowelizacją przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r.), bo ubezpieczona postawa w stosunku pracy. Ubezpieczona złożyła odwołanie od decyzji, które zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z 5 stycznia 2012 r. w sprawie VI U 1580/11.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim rozważając okoliczności sprawy przywołał treść art. 190 ust. 4 Konstytucji oraz art. 401¹ k.p.c. i stwierdził, że skarga o wznowienie postępowania zasługiwała na uwzględnienie. Ubezpieczona skargę złożyła w terminie określonym w art. 407 § 2 KPC. Zachodzi w sytuacji ubezpieczonej wskazana podstawa ustawowa wznowienia – art. 401¹ KPC. Dalej sąd okręgowy wskazał, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z 13 listopada 2012 r., w sprawie K 2/12 orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 konstytucji. Wyrok został opublikowany w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2012 r. pod poz. 1285.

Ubezpieczonej przyznano prawo do emerytury od (...) r., kiedy ustawa ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.; dalej jako ustawa), nie przewidywała zawieszenia emerytury w przypadku pozostawania w stosunku pracy. Tym samym stosownie do art. 401¹ k.p.c. należało wznowić postępowanie zakończone wyrokiem tutejszego Sądu w sprawie VI U 1580/11. Skoro ubezpieczona nabyła prawo do emerytury przed 2011 r., to wobec wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 2/12 nie zachodziły podstawy do zawieszania wypłaty świadczenia.

Z wyrokiem nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., który apelacji zarzucił: I. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: 1) art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j. t. Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227) przez jego błędną wykładnię, skutkującą zmianą zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 5.01.2012 r., sygn. akt: VI U 1580/11 oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego z dnia 7.10.2011 r. w sytuacji, gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od dnia jej zawieszenia, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12; 2) art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483) przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną (ex tunc) w sytuacji, gdy zastosowanie przedmiotowej regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem mocy obowiązującej wyżej wymienionego wyroku od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22 listopada 2012 r. i na przyszłość (ex nunc) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyżej wymienionym wyroku innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r., nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; 2. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 412 § 1 i 2 k.p.c. przez ich błędną wykładnię w wyniku przyjęcia, że rozpoznanie niniejszej sprawy na nowo w granicach zakreślonych podstawą wznowienia skutkowało nakazaniem organowi rentowemu podjęcia wypłaty emerytury od dnia 1.10.2011 r. w sytuacji, gdy zastosowanie sentencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt: K 2/12, powinno skutkować nakazaniem

organowi rentowemu wypłaty emerytury od dnia 22.11.2012 r., które to uchybienia miały istotny wpływ na wynik sprawy. Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury od dnia 22.11.2012 r., tj. od dnia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12 oraz oddalenie skargi o wznowienie postępowania w części dotyczącej wypłaty emerytury po 30 września 2011 r. do 31 lipca 2012 r., ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja organu rentowego jest bezpodstawna. Ocena prawna dokonana przez Sąd Okręgowy jest prawidłowe i sąd apelacyjny w całości ją aprobuje. Sąd apelacyjny miał na uwadze, że podstawą wznowienia postępowania w sprawie jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12, który uznał za niezgodny z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodany przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Wyrok wszedł w życie z dniem opublikowania w Dzienniku Ustaw, tj. w dniu 22 listopada 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. Nr 1285). Bez wątplenia w oparciu o analizowane przez Trybunał Konstytucyjny przepisy organ rentowy decyzję z 7 października 2011 r. wstrzymał ubezpieczonej prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011 r. w związku z brakiem dowodu rozwiązania stosunku pracy. Z treści uzasadnienia wskazanego wyroku Trybunału wynika, że zarzut niekonstytucyjności kwestionowanej regulacji sformułowany został w odniesieniu do wąskiego kręgu osób, a mianowicie emerytów, którzy nabyli prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów, tj. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Trybunał nie objął przy tym analizą rozwiązania przyjętego przez ustawodawcę, polegającego na uzależnieniu realizacji nabytego prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Trybunał podkreślał m.in., że art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS powinien być traktowany nie jako przepis dotyczący reguł łączenia świadczenia emerytalnego i zarobku, lecz jako przepis określający warunki realizacji prawa do emerytury, a więc określający treść ryzyka emerytalnego. Określa więc zasady powstania prawa do świadczenia.

Problem w sprawie rozpatrywanej przez Trybunał dotyczył oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS – przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego – na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, takich jak skarżąca, które już nabyły prawo do emerytury od (...), czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. Trybunał stan taki ocenił negatywnie i stwierdził, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego, musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Oznaczało to dla nich, że chcąc nadal pracować i jednocześnie pobierać emeryturę musiały rozwiązać stosunek pracy i raz jeszcze go nawiązać.

Wreszcie też, określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo

w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Przepis art. 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Zgodnie z regulacją z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten ma wyrażnie zastosowanie do tych orzeczeń, dla których podstawą ich wydania był akt normatywny zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny. W postanowieniu z dnia 20 czerwca 2007 r., V CNP 45/07 (Lex nr 347227) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającego niezgodność z Konstytucją nieobowiązującego już przepisu ustawy, jest umożliwienie wznowienia postępowań sądowych, w których taki przepis stanowił podstawę prawną rozstrzygnięcia. Co do zasady wznowienie na tej podstawie może więc dotyczyć tych orzeczeń, które uprawomocniły się przed datą opublikowania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Wskazuje na to w szczególności brzmienie art. 407 § 2 k.p.c.

W piśmiennictwie dotyczącym wznowienia postępowania przyjmuje się, że skutkiem pośrednim stwierdzenia niezgodności kontrolowanego aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub aktem normatywnym wyższego rzędu jest - obok skutku bezpośredniego w postaci utraty przez akt normatywny mocy obowiązującej - możliwość podważenia rozstrzygnięcia sądowego lub administracyjnego podjętego na podstawie aktu normatywnego, którego w dacie rozstrzygnięcia sprawy dotyczyło domniemanie konstytucyjności, a który po prawomocnym rozstrzygnięciu sprawy został uznany za niekonstytucyjny. Oczywiście jest więc, że wznowienie postępowania w takich sytuacjach ma doprowadzić do sanacji postępowania sądowego (lub administracyjnego) opartego na niekonstytucyjnym akcie prawnym. Należy tym samym przyjąć, że po wznowieniu postępowania będzie się ono toczyć z pominięciem tych niekonstytucyjnych przepisów. W przeciwnym razie nieracjonalne byłoby dopuszczenie do wznowienia postępowania, które miałyby się toczyć na podstawie niekonstytucyjnego aktu prawnego, chociaż przez pewien czas obowiązującego. Podkreślenia wymaga, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa pogląd o skuteczności *ex tunc* wyroków Trybunału Konstytucyjnego i to stanowisko aprobuje sąd apelacyjny.

Ostatecznie w sprawie sąd apelacyjny przyjął, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. ma skutki retroaktywne, zatem prawo do emerytury dla ubezpieczonej, która nabyła je (...)r. mimo kontynuowania zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego wykonywała je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i które było jej wypłacane, zostało zachowane także od 1 października 2011 r., o czym trafnie orzekł Sąd I instancji.

Z tych przyczyn, sąd apelacyjny zgodnie z przepisem art. 385 k.p.c. oddalił apelację organu rentowego.